

Iškilingu minėjimu Seime paminėtas Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metis

Seime įvyko iškilmingas minėjimas, skirtas Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui.

Kalbėdamas iš Kovo 11-osios Akto salės tribūnos Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis pabrėžė, kad šimtas metų – nedidelis skaičius tautai, ką tik žengusiai per savo istorijos tūkstantmetį. Per šį laikotarpį Lietuvą kūrė daug įvykių ir asmenybių – tai kunigaikščių ir bevardžių piliečių žygdarbiai, sujungimai ir padalijimai, okupacijos ir sukilimai, knygnešių takais numinti ir laisvės šauklių apdainuoti darbai, pažymėjo parlamento vadovas.

„Nepriklausomybės Akta pasirašė tik dvidešimt Lietuvos Tarybos narių, tačiau išties tai buvo visos tautos troškimas ir lūkestis turėti savo šalį su sostine Vilniuje. Ir nuo tada atsakomybė už laisvą šalį priklauso kiekvienam laisvės piliečiui. Laisvam nuo vergiško mąstymo, nuo diktatūros ir primestos valdžios. Istoriją kuriame kiekvienas“, – sakė V. Pranckietis.

Visus šalies žmones prisidėti prie savo valstybės kūrimo kvietė ir jauniausia Seimo narė Rūta Miliūtė: „Kiekvienas galime ir privalome tarnauti savo šaliai, ir netiesa, kad tik einantieji aukštas pareigas gali daryti svarbius dalykus. Sudėtingi mechanizmai neveikia, jei bent vienas sraigtelis streikuoja, nes jis lygiai toks pats svarbus, kaip ir stambios detalės. Valstybės gyvenime yra taip pat. Menko darbo nebūna, kaip ir nebūna menko žmogaus. Labiau pasitikėkime savimi, vieni kitais ir savo valstybe, mūsų ateitis – mūsų pačių rankose. Būdami laisvi, būkime verti tos laisvės ir mokėkime ja naudotis geriems darbams.“

Vienybę – kaip svarbiausią Lietuvos šimtmečio pamoką – įvardijo Prezidentas Valdas Adamkus: „Šiandien, žvelgdamas į visą praėjusį Lietuvos šimtmetį, prisimenu ir tokį posakį: stiprus ne tas, kuris muša, o tas, kuris atlaiko. Posakis kalba apie žmones, bet puikiai apibūdina ir valstybių santykius. Mūsų tauta ir valstybė buvo mušama, bet atlaikė. Todėl, kad visą laiką tautoje ruseno laisvės dvasia. Todėl, kad mes savo kovose buvome kartu su savo istorijos didvyriais ir nežinomais laisvės kariais. Buvome visi išvien, vienas su kitu, vienas už kitą, vienas dėl kito.“

Pranešimą „Vasario 16-osios Akto atsiradimo ištakos“ skaitęs istorikas, profesorius, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras, ambasadorius Alfonsas Eidintas apibrėžė Vasario 16-osios nutarimo svarbą: „Vasario 16 d. nepriklausomybę nuo visų šalių skelbiantis, pačioje Lietuvos Taryboje gimęs nutarimas tapo laisvės ir nepriklausomybės pamatu ir laisvė simboliu, nes aiškiai ir nedviprasmiškai nusakė esminį tikslą, kur Taryba veda Lietuvą. Jis tapo lietuvių tautos siekiu. Jis tapo vėliava, iškelta tolesniam veikimui.“

Istorikas, humanitarinių mokslų daktaras, ambasadorius Vytautas Žalys savo pranešime „Lietuvos valstybės atkūrimo tarptautiniai aspektai“ kalbėjo apie Lietuvos valstybės atsikūrimo tarptautinį kontekstą, apie kelius, kuriais lietuvių politikai bandė grąžinti Lietuvą į Europos žemėlapi, pristatė veiksnius, padariusius įtaką Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimui.

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubo prezidentė Birutė Valionytė iškilmingame minėjime kvietė visus Lietuvos žmones kartu kurti Lietuvos ateitį: „Mes, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai, 1990 m. kovo 11 d. antrą kartą atkūrė Lietuvos valstybę, kartu su jumis švęsdami atkurtos Lietuvos šimtmečio jubiliejų ir reikšdami garbingą padėką iškiliesiems mūsų tautos žmonėms, atkakliai siekusiems Lietuvos nepriklausomybės ir 1918 m. vasario 16 d. atkūrusiems Lietuvos valstybę, Lietuvos

Laisvės Kovų Sąjūdžio dalyviams, okupacijos sąlygomis 1949 m. vasario 16 d. Deklaracija patvirtinusiems Lietuvos laisvės siekio tęstinumą, Lietuvos žmonėms – Tėvynės patriotams, apgynusiems laisvę savo žemėje bei išsaugojusiems ištikimybę Vyčiui ir Tautinei Giesmei, kreipiamės į Jus kviesdami branginti ir saugoti Laisvę, nenuilstamai kurti ir puoselėti mūsų – Lietuvos – valstybės ateitį. Čia mūsų žemė ir mes esame atsakingi už ją.“

Iškilmingo minėjimo dalyviai pasirašė Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečio deklaraciją. Joje pažymima, kad „šiandien Lietuva, būdama NATO ir Europos Sąjungos narė, yra tinkamai pasirengusi ginti Vasario 16-osios Akto idealus – kurti ir puoselėti „nepriklausomą demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje“, taip pat reiškiamas tikėjimas, „kad ir ateinančių šimtmečių valstybės kūrėjų kartos puoselės tas pačias vertybes, kuriomis gyveno Vasario 16-os bei Kovo 11-os Akto signatarai: tikėjimą savo valstybe, valią veržtis į priekį ir atsakomybę kurti gerovę visiems“.

„Lietuva – tai mūsų visų valstybė. Ją kuria visos čia gyvenančios tautos. Ir visos kartos – buvusios, esamos ir būsimos. Linkime tiems, kurie po 100 metų susirinks Vasario 16 dieną šioje salėje į iškilmingą minėjimą, nusipelnyti teisę su ramia sąžine pasakyti: mes tai padarėme – mes, visos Lietuvos kūrėjų kartos, išsaugojome nepriklausomą bei sukūrėme ir tebekuriame saugią, teisingą, klestinčią Lietuvą“, – pažymima deklaracijos tekste.

Minėjime dalyvavo Vasario 16-osios Akto signatarų, Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos, priėmusios 1949 m. vasario 16 d. deklaraciją, narių giminės, Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarai.

Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis: „Atkurtos Lietuvos šimtmečio akivaizdoje visi esame lygūs“

„Sveikinu Jus su mūsų demokratinės valstybės – Lietuvos Respublikos – atkūrimo šimtmečiu!

1918 m.

Nepriklausomybės Akta pasirašė dvidešimt Lietuvos Tarybos narių: visuomenininkų, šviesuolių – patriotų. Tačiau tai buvo visos tautos troškimas turėti savo šalį su savo sostine. Tad šiandien, atkurtos Lietuvos šimtmečio akivaizdoje, visi esame lygūs.

Šiandien švenčiame mūsų prosenelių, senelių, tėvų, vaikų ir vaikaičių tiek namuose, tiek ir svetur išgyvenamas džiaugsmo akimirkas. Švenčiame atgimimą – su kiekviena lietuviška šypsena, su jų ieškojimo ir atradimo

džiaugsmu, su prasme ir su laime, su laime būti laisvais. Šiandien prisimename kiekvieną auką ir kiekvieną nukritusią lietuvišką ašarą čia, Lietuvoje, ir pasaulio žemynuose. Pasižadame šiandien ir pasižadame ateities šimtmečiams – puoselėti „demokratiniais pagrindais sutvarkytą Lietuvos valstybę“.

Su Lietuvos valstybės atkūrimo diena, su Vasario 16-ąja!“

Seimo Pirmininko pavaduotojo Arvydo Nekrošiaus pranešimas: „Seimo narys Arvydas Nekrošius pasisako už vairuotojams palankius sprendimus“

Šiuo metu Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas reglamentuoja, kad per 180 dienų nepašalinus priekasčių, dėl kurių buvo sustabdytas leidimas motorinei transporto priemonei ar priekabai dalyvauti viešajame eisme, leidimas yra panaikinamas ir ji yra išregistruojama.

Remiantis Seimo Pirmininko pavaduotoju Arvydu Nekrošiumi, ši įstatymo norma yra per griežta. „Dabartinis 180 dienų terminas yra per trumpas dėl labai gyvenimiškų situacijų. Pirmiausia, ši įstatymo norma nepatogi į užsienį išvykusiems lietuviams. Tačiau esminės priežastys yra mūsų šalies sezoniskumas ir transporto

priemonių draudimo kaštai. Ypač regionuose didelė dalis transporto priemonės turinčių gyventojų jomis naudojami tik šiltuoju metų sezonu, tačiau ši įstatymo norma juos įpareigoja drausti transporto priemonės privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu gerokai ilgesnį laikotarpį. Tai lemia ženkliai didesnius transporto priemonių eksploatacijos kaštus", – teigė A. Nekrošius.

Pasak Seimo Pirmininko pavaduotojo, vienu metų laikotarpis yra protingas terminas, siekiant tinkamai sutvarkyti šalies seną automobilių parką. „Per pastaruosius metus, daugiabučių namų aikštelėse jau nebėra seniai nebeeksplloatuojamų transporto priemonių, žmonės šia problema nebesiskundžia", – teigė A. Nekrošius.

„Siekdamas padidinti nustatytą 180 dienų terminą, teikiu Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 27 straipsnio [pakeitimo projekta](#), kuriuo nustatytas terminas, po kurio leidimas motorinei transporto priemonei dalyvauti viešajame eisme yra stabdomas, būtų didinamas iki vienerių metų", – teigė Seimo Pirmininko pavaduotojas.

Prezidento **Valdo Adamkaus** kalba iškilmingame minėjime, skirtame Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui

Brangūs Lietuvos žmonės, gerbiamas Seimo Pirmininke, Seimo nariai, Ministre Pirmininke, Ministrų kabinete, Konstitucijos atstovai, teismo atstovai, Sąjūdžio ir Atkuriamojo Seimo Pirmininke Vytautai Landsbergi, kurio šiandieną ligos pakirsto nėra tarp mūsų, siunčiame iš šios salės jam geriausius sveikinimus ir padėką už jo darbą. Taip pat visi svetimų valstybių svečiai, ambasadoriai ir visi gerbiamieji viešnios ir svečiai!

Pradėdamas savo kalbą, turiu prisipažinti: sunkiai rinkau žodžius, kurie geriausiai pasakytų, ką jaučiu. Tokia diena, kad sieloje dera ir pats tikriausias, pats nuoširdžiausias džiaugsmas, ir kartu – pats didžiausias jaudulys. Šiek tiek ramina tai, kad žinau: ne vienas iš jūsų šiandien jaučiasi panašiai ir mėgina suvaldyti užplūdusius jausmus.

Ko gero, kitaip ir negali būti tokios istorinės šventės akivaizdoje. Lietuvai – šimtas metų. Vasario

16-osios valstybei. Valstybei, iš kurios atėjau aš ir mano karta. Valstybei, be kurios nebūtų ir Kovo 11-osios Lietuvos. Valstybei, kuri dėl savo pažangos daugelyje gyvenimo sričių šiandieną neretai pavadinama stebuklu. Taip, Vasario 16-osios Lietuva – tai mūsų stebuklas. Ir mūsų džiaugsmas, mūsų pasididžiavimas. Nežinau, kiek be manęs šioje salėje yra žmonių, gimusių Vasario 16-osios Lietuvoje, bet, manau, jie sutiktų su mintimi: mums ši šventė yra išskirtinė dar ir dėl to, kad jaučiamės tarsi gyva jungtis tarp dviejų laisvės atkarpų, perskirtų juodo okupacijos penkiasdešimtmečio. Gavome sunkių likimo išbandymų, bet gavome ir nuostabių likimo dovanų, ir kurių vienos vertingiausių – Kovo 11-oji ir šiandieninis Lietuvos jubiliejus.

Jau paminėjau dažną posakį, kad be Vasario 16-osios nebūtų ir Kovo 11-osios. Tačiau ir pati Vasario 16-oji neatsirado iš niekur. Nei Lietuvos Tarybos, nei Lietuvos valstybės atkūrimo nebūtų be XVIII ir XIX amžiaus sukilėlių, be knygnešių, be „Aušros“ ir „Varpo“, be Jono Basanavičiaus ir Vinco Kudirkos ir, žinoma, be tūkstančių lietuvių, kurie sunkiai dirbo, o laisvu laiku mokė savo vaikus lietuviškai melstis, lietuviškai kalbėti, lietuviškai skaityti ir rašyti.

Todėl, jei reikėtų pasakyti, ką šiandien laikau svarbiausiu mūsų istorijos metmeniu, sakyčiau – tęstinumą. 1918 m. vasario 16 d. – neabejotinai viena svarbiausių mūsų istorijos viršukalnių, bet kartu tai – tautos siekiai iš sukilimo lauko perkelti į politinį lygmenį, juos tęsė valstybės gynimas ir kūryba. O tai po trisdešimties metų, naujos okupacijos akivaizdoje, tęsė partizanų kova, vėliau – mūsų disidentai ir politiniai kaliniai, kol atėjome į Sąjūdį ir į Kovo 11-ąją, o vėliau – į svarbiausias Europos ir pasaulio organizacijas.

Šiandien, žvelgdamas į visą praėjusį Lietuvos šimtmetį, prisimenu ir tokį posakį: stiprus ne tas, kuris muša, o tas, kuris atlaiko. Posakis kalba apie žmones, bet puikiai apibūdina ir valstybių santykius. Mūsų tauta ir valstybė buvo mušama, bet atlaikė todėl, kad visą laiką tautoje ruseno laisvės dvasia. Todėl, kad mes savo kovose buvome kartu su savo istorijos didvyriais ir nežinomais laisvės kariais. Buvome visi išvien, vienas su kitu, vienas už kitą, vienas dėl kito. Čia matau atsakymą į dažną klausimą, kokia, mano nuomone, svarbiausia Lietuvos šimtmečio pamoka. Mano atsakymas paprastas: vienybė. Ir

senas, bet nesenstantis linkėjimas: būkime kiekvienas atskiras ir nepakartojamas žmogus, bet būkime vieninga tauta, kokia tampame lemtingų išbandymų akivaizdoje, kokie esame savo širdyse.

Manęs klasėse ir auditorijose dažnai klausia: ko dar, be vienybės, palinkėtumėte Lietuvos žmonėms, o ypač – jaunimui? Atsakau: domėkitės savo istorija. Skaitykite knygas, klauskite ir klausykite, ką pasakoja tėvai ir seneliai. Žinokite: tai, kas šiandien atrodo tik žodžiai, ateityje taps vertingu jūsų turtu. Ne tik skaitykite faktus ir datas, bet stenkitės suprasti žmones, jų savijautą, jų poelgius. Stenkitės suprasti, kaip, iš kur ir koku keliu į Vasario 16-ąją, į Kovo 11-ąją, į šiandienąėjo ir eina Lietuva.

Naudodamasis proga, noriu išsakyti vieną palinkėjimą, skirtą ne tiek jaunimui, kiek vyresniesiems kolegoms – politikams, viešojo gyvenimo dalyviams. Gerbiamieji, kai mes sprendžiame problemas ir ieškome atsakymų į klausimus, kai ginčijamės, kai pykstamės, nepamirškime, kad į mus žiūri ir mūsų klauso Lietuvos jaunimas. Žiūri, klauso ir viską dedasi į galvas ir širdis ir pagal mūsų elgesį sprendžia, kas yra valstybė, kas yra Lietuva. Kaip aš kadaise žiūrėjau į Prezidentą Kazį Grinių ir gaudžiau kiekvieną jo žodį, kaip dabartiniai politikai su pagarba ir smalsumu žvelgė į Sąjūdžio asmenybes, taip šiandien jaunimas klauso jūsų žodžių. Mokyklose ir auditorijose auga būsimoji Lietuvos piliečiai – būsimoji mokytojai ir prezidentai, diplomatai ir ūkininkai, būsimoji jonai basanavičiai ir vincai kudirkos, būsimoji vincentai sladkevičiai ir liudai mažyliai. Todėl – būkime orūs, neleiskime jaunimui iš anksto nusivilti politika ir viešuoju gyvenimu. Neleiskime nusivilti laisvę. Neleiskime nusivilti Lietuva.

Nes Lietuva, kaip jau sakiau, buvo, yra ir bus. Šventai tuo tikiu, ir šio tikėjimo šviesoje sveikinu Lietuvą ir kiekvieną jos žmogų su mūsų valstybės šimtmečiu! Amžina pagarba telydi kiekvieno Lietuvos Tarybos vyro vardą! Ačiū kiekvienam žmogui, kuris, kad ir kur gyventų, kad ir kokį darbą dirbtų, kad ir kokių pažūrų būtų, mintimis ir darbais buvo, yra ir bus su Lietuva ir už Lietuvą! Sveikinu su mūsų visų švente! Sveikinu ir linkiu, kad tiek Vasario 16-oji, tiek Kovo 11-oji tęstųsi – viltimis ir darbais, pažanga ir laisvę, mūsų gebėjimu gyventi gražiai ir oriai, vieningai ir prasmingai. Gyventi savo tautoje! Gyventi savo valstybėje! Ačiū.

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarės Birutės Valionytės kalba iškilmingame minėjime, skirtame Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui

Gerbiamieji, deja, laikas bėga labai negailestingai. Ne visi Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai galėjo atvykti į šią istorinę šventę, tad pirmiausia nuoširdžiai sveikinu juos su šia iškilma diena.

Taip pat noriu kreiptis į Vasario 16-osios giminių klubą ir jiems palinkėti toliau išlikti tos garbingos Vasario 16-osios giminės butšakniais, o butšaknis – tai yra giminės palikuonis, kuris yra atsakingas už giminės tradicijų, sukaupto kultūrinio ir istorinio paveldo puoselėjimą. Taigi, kuo geriausios kloties jums!

Mieli Lietuvos žmonės, šiandien yra ta proga, kai mes iš tiesų galime pasijusti išdidžiai. Švenčiame

Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį. Mes, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai, 1990 m. kovo 11 d. antrą kartą atkūrė Lietuvos valstybę, kartu su jumis švęsdami atkurtos Lietuvos šimtmečio jubiliejų ir reikšdami garbingą padėką iškiliesiems mūsų tautos žmonėms, atkakliai siekusiems Lietuvos nepriklausomybės ir 1918 m. vasario 16 d. atkūrusiems Lietuvos valstybę, Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio dalyviams, okupacijos sąlygomis 1949 m. vasario 16 d. Deklaracija patvirtinusiems Lietuvos laisvės siekio tęstinumą, Lietuvos žmonėms – Tėvynės patriotams, apgynusiems laisvę savo žemėje ir išsaugojusiems ištikimybę Vyčiui ir Tautinei Giesmei.

Kreipiame į jus kviesdami branginti ir saugoti Laisvę, nenuilstamai kurti ir puoselėti mūsų Lietuvos valstybės ateitį. Čia mūsų žemė ir mes esame atsakingi už ją.

Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!

Su švente, mielieji.

Istoriko, profesoriaus, habilituoto humanitarinių mokslų daktaro, ambasadoriaus Alfonso Eidinto pranešimas „Vasario 16-osios Akto

atsiradimo ištakos" iškilmingame minėjime, skirtame Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui

Gerbiamas Seimo Pirmininke, Prezidente, Ministre Pirmininke, Vyriausybės nariai, Kovo 11-osios dienos akto signatarai ir visi garbingi čia esantys ir už šios salės esantys žmonės! Pastaraisiais mėnesiais

Nepriklausomybės paskelbimo 100-čio proga apmąstome savo kelią į valstybės atkūrimą ir, žinoma, svarbu atsiminti tuos, kurie prieš šimtą metų tai įvykdė. Ta sunki, kartais beviltiškoje padėtyje pasiekta pergalė, primena dar kartą, kad laisvės laimėjimą turime itin branginti, sėmtis stiprybės iš praeities.

Valstybės atkūrimą dažnai matome tik kaip Lietuvos Tarybos veiklą, kaip poteries mokomės jos nutarimus, stebėdamiesi, kaip 20 žmonių, 20-ies lyderių grupė, Vokietijos okupacinio režimo faktiškai uždaryta Vilniaus trikampyje tarp Šventojo Jurgio, Aušros

Vartų ir Didžiosios gatvės 30, kur buvo svarbiausi lietuvių taškai, sutelkė lietuvių mases ir atkūrė valstybę.

Žinoma, lietuvių tautinis sąjūdis, atgavus spaudą nuo 1904 metų iki Vokietijos okupacijos padėjo labai tvirtus pagrindus savarankiškumui, nes inteligentija per spaudą, per draugijas pasiekė valstietiją. Valstiečių kultūra imta laikyti tautinės kultūros stuburu, tačiau karas atnešė daug nelaimių. Drauge jis išjudino visą lietuvių tautą – kas bus su mumis, kas bus po karo?

O karo metu tarp Rusijos ir Vokietijos imperijų lietuvių žemėms patekus į kovų verpetą, fronto linija Vokietijai puolant pereina per Lietuvą. Į Vilnių paplūsta pabėgėliai, padegėliai, tremiamieji į Rusijos gilumą žmonės. Taip atsiranda 1914 metais Lietuvių draugija nukentėjusiems nuo karo šelpti. Jos pirmininkas – Dūmos narys Martynas Yčas, pavaduotojas – Antanas Smetona, kurie daug padaro, kad tuos žmones kaip nors išmaitintų, aprengtų, padėtų jiems. Vokietijos kariuomenei priartėjus prie Vilniaus, M. Yčas su dideliu būriu aktyvistų išvyksta į Rusiją, į Peterburgą. Lietuvoje vadovauti lieka A. Smetona. Viskas uždaryta – nei laikraščių, nei informacijos. Nieko!

Noriu atkreipti dėmesį į tokią įdomią žvalgybą. 1915 metų spalio mėnesį, kai Vilniaus lietuviai nori sužinoti, kas yra ten –karo nusiaubtose srityse ir pasiunčia tris žvalgus: Feliksas Bugailiškis į Žemaitiją, Pranas Dovydaitis – į Suvalkijos šiaurę, o Petras Klimas – į Suvalkijos pietus. Jie randa nusiaubtą Lietuvą, sudegintus miestelius ir kaimus, ūkius, ir įvestą griežtą vokiečių žandarų ir karinę kontrolę. Visas ūkis paimtas vokiečių kariuomenei išlaikyti. Lietuvių organizacijos merdi, žmonių mažai. Trys žvalgai randa tik kunigus su kuriais užmezga tinklą ant kunigų galvų visi žmonių rūpesčiai. Tai Lietuvą klojantys kunigų tinklas iš visų organizacijų. Antras tinklas, apklojęs Lietuvą buvo dvarai, o juose senlietuviai – daugiausia lenkakalbiai dvarininkai, kurie linko į tautinę Lenkiją ir trečiasis tinklas – žydų bendruomenės miesteliuose, arba štetluose, sumenkusios ir nuskurdintos. Kaip tuos tris tinklus sumegzti į vieną tampumą?

Po ilgų diskusijų Vilniuje lietuviai nusistatė: „Lietuvą tveriant – lietuviai tesprendžia, o ne mažumos“. Mažumos bus pakviestos. Ir visos kitos išsivaduojančios tautos ėmė remtis tautine demokratija, tačiau tautinėms mažumos lietuviai pripažino visišką liuosybę ir teisę vartoti savo kalbą, turėti kultūros ir savivaldos autonomiją, bet valstybės kalba turi būti lietuvių. Todėl Taryba savo eiles 1918 metų pabaigoje papildys ir baltarusių ir žydų politikais, pritaris teisinei apsaugai dvarams. Lietuva turėjo tapti pagal lietuvių planus karalyste. Tai buvo nutarta antrojo lietuvių konferencijoje Lozanoje 1917 m. lapkričio 2 d., kurioje dalyvavo penki Tarybos nariai. 1917 m. gruodžio 8 d. Vilniuje, Lietuvos Tarybos posėdyje vėl svarstytas santvarkos klausimas. Nutarta – Lietuva turi būti konstitucinė monarchija. Taigi, dauguma iš 20 narių – 14 – už Lietuvos Karalystę. Aišku, karalius turės išmokti kalbėti lietuviškai, jeigu bus pakviestas ir kitur. Tai politinis sprendimas. Tada manyta, kad karalystė lengviau galės gauti pripažinimą ir išsilaikyti tarp kitų monarchijų. Tuo tarpu masinis judėjimas paremti valstybės atkūrimą pradėtas ugdyti Rusijoje, kur jau prieš karą gyveno 70 tūkstančių lietuvių, o frontui judant apie 200 tūkstančių lietuvių pateko... iškeliavo į Rusiją arba buvo ištremti. Tai tremtiniai ir pabėgėliai, taip pat nemažai Lietuvos žydų ir lenkų. Gavus lėšų pabėgėlių šelpimui lietuviai imti ruošti tautiniam atgimimui ir valstybės atkūrimui. Šelpimo draugijos pareigūnai lankė Rusijos miestus, kur tik gyveno lietuviai, organizavo jų globą, maitinimą, skatino burtis į bendruomenes, ugdė ryšį su Lietuva, telkė materialinę pagalbą, skiepijo norą grįžti į tėvynę. Net nutautę atvirto lietuviams, žavėdamiesi kitų lietuvių solidarumu ir gerumu. Lietuvių komitetas įkūrė 250 skyrių Rusijoje, tiek pat mokyklų, net tris lietuvių gimnazijas vien Voroneže, neskaitant kitų miestų. Rėmė lietuvius studentus Rusijos universitetuose, leido laikraščius ir taip toliau. Ta parama apėmė 100 tūkstančių žmonių. Rusijoje apgalvotai ruošti kadrai būsimai valstybei. Tai buvo projektas. Lietuvių karininkai Rusijoje ir Ukrainoje pradėjo sudarinėti lietuvių karinius dalinius.

Antra masinė pagalba nepriklausomybei atėjo iš Amerikos. Greitai susiorganizavę Amerikos lietuviai, kurių ten jau buvo apie 300 tūkstančių. Daugybė jų organizacijų įsteigė ne tik savo politinių jėgų centrus, bet ir katalikų, tautininkų ir socialistų finansinius fondus ir telkė lėšas nukentėjusių šalpai bei politinei lietuvių veiklai. Amerikos lietuviai išlaikė Lietuvių informacijos biurus Šveicarijoje, Stokholme ir Vašingtone, kurie intensyviai kėlė Lietuvos klausimą. Netgi karo metais lietuviai sugebėjo pasitarti, iš įvairių valstybių lietuviai, tame tarpe ir iš Lietuvos. Keturiuose konferencijose Lozanoje ir dviejuose Švedijoje. Apsvarstę visą savo taktiką susirado draugų ir Švedijoje, ir Vokietijoje. Reichstage, Katalikų centro frakcija, socialdemokratai rėmė Lietuvos klausimą, tačiau svarbiausias klausimas buvo Lietuvos balsas. Ką sako Lietuva.

Nei Rusija, nei Amerika, nei Antantės šalys Lietuvai nieko nežadėjo, o lenkai matė Lietuvą, kaip Lenkijos dalį. Vokietija, tuo metu ėmusi planuoti priklausomas valstybes, nenorėjo taip brutaliai aneksuoti. Reikėjo vadovautis labai populiariu tautų apsisprendimo principu, tad gauti ir vietinių žmonių balsą. Todėl Vokietija leido Lietuvoje įvykti jau minėtai čia konferencijai 1917 metų rugsėjo mėnesį, kuri išsirinko 20 žmonių Tarybą. Ir nutarė lietuviai eiti rizikingu keliu, bet kelti Lietuvos klausimą. Lietuva eis į sąjungą, pažada, su Vokietija, jeigu ši sutiks dar prieš Taikos konferenciją paskelbti Lietuvos valstybę ir Taikos konferencijoje, kurios visi laukė ginti Lietuvos reikalus. Lietuvos Taryba turėjo tą daryti. 1917 m. gruodžio 11 d. ji priėmė rezoliuciją, kurią padiktavo vokiečiai, paskelbė nepriklausomybę, tačiau 2 straipsnyje teigė, kad valstybei tvarkyti ir jos interesams ginti taikos derybose Lietuvos Taryba prašo Vokietijos apsaugos ir pagalbos, pasisako už amžiną, tvirtą ryšį, sąjungą. Ta sąjunga turėtų būti įgyvendinta keturiomis konferencijomis: karinės, susisiekimo, muitų bei monetinės sistemos. Tokios buvo Lietuvos pripažinimo sąlygos.

Tačiau Vokietija susirūpinusi derybomis su Sovietų Rusija, delsė Lietuvos pripažinimą, kilo nusivylimas ir pasipiktinimas, kad pripažinimo nėra, Taryba skilo. Iš jo išėjo keturi svarbūs nariai: Steponas Kairys, Stanislovas Narutavičius ir Jonas Vileišis, kitą dieną – Mykolas Biržiška. Tai buvo protestas. Kadangi Lietuvos pripažinimo ir toliau nėra, dabar ir Tarybos dauguma palinksta į susitarimą. Prasideda derybos ir pagaliau susitarta.

Taigi šiandien, lygiai prieš 100 metų, vasario 15 dieną, 11 val. 30 min. Didžiosios g. 30 pastate perskaitomas keturių išstojusių raštas, kad jie sutinka balsuoti bendrai už naują nepriklausomybės formulę. Tarybos pirmininkas Antanas Smetona, kaip sutarta, atsistatydino, pirmininko pareigas ima eiti daktaras Jonas Basanavičius. Nutarta rytojaus dieną į posėdį pakviesti visus narius. Kadangi rytoj bus šeštadienis, tai, pasak Aleksandro Stulginskio, sutartas nepriklausomybės tekstas paruošiamas rytojaus pasirašymui. Rytoj, lygiai prieš 100 metų, vasario 16 dieną, ūkanotą, bjaurią, drebinantį sniegui dieną, pereinančiam į lietuvių, tame pačiame name visi 20 Tarybos narių, pirmininkaujant daktarui J. Basanavičiui, kuris perskaito pranešimą, pasirašo jau skaitytą Vasario 16-osios Aktą. Vasario 16 dienos nutarimas prieštaravo Vokietijos valiai ir okupacinė valdžia blokavo šios žinios paskelbimą, todėl dvikalbiai dokumentai skubiai pristatyti okupacinės valdžios atstovams Vilniuje ir Kaune ir slapta išsiųsti į Berlyną, Katalikų centro deputatams, kurie paskelbia Reichstage ir dviejuose Vokietijos laikraščiuose. Nutarimuose nebuvo nė žodžio apie gruodžio mėnesio rezoliuciją, kaip ir apie bet kokią Lietuvos prisijungimą prie Vokietijos. Štai dėl ko Vasario 16-osios Nepriklausomybę nuo visų šalių skelbiantis, pačioje Lietuvos Taryboje gimęs nutarimas tarpo Nepriklausomybės pamatu ir simboliu, nes aiškiai ir nedviprasmiškai nusakė esminį tikslą, kur Taryba veda Lietuvą. Jis tapo lietuvių tautos siekiu. Jis tapo vėliava, iškelta tolimesniam veikimui. Ateina ir masinis palaikymas valstybės kūrimui, 1918 m. kovo 3 d., netrukus, Vokietijai ir Sovietų Rusijai sudarius taiko sutartį, atsiranda galimybė lietuvių pabėgėliams grįžti į Lietuvą. Nuo balandžio mėnesio perėję repatriacijos komisiją, gavę dokumentus, įveikę karantinus, parbilda traukiniais iš Rusijos namo 200 tūkst. lietuvių: karininkai, administratoriai, geležinkeliečiai, paštininkai, valdininkai, kunigai, kalbininkai ir mokytojai, studentai ir gimnazistai, darbininkai, grįžta žydai – bankininkai ir amatininkai, visi reikalingi, kaip niekad, atstatyti sugriautą kraštą. Tai buvo apgalvota kampanija, tai masių santalka įgyvendinti Nepriklausomybę.

Žinoma, Vasario 16 d. Akto nutarimo vokiečių valdžia neleido vykdyti, prireikė kompromisų, pasakyti, kad Taryba neprieštarauja gruodžio 11 dienos nutarimui, kad jis nėra jokių kitų nutarimų panaikintas, ir tik tokiomis sąlygomis Vokietija pripažįsta Lietuvą kovo 23 dieną.

Okupaciniam režimui nešvelnėjat, 1918 m. liepos 11 d., norint kaip nors išjudinti Lietuvos valdžios gavimą, Taryba nusprendė karaliumi kviešti hercogą Vilhelmą von Urachą, 54 metų, antrąjį Viurtembergo kunigaikštį, kavalerijos generolą, kataliką, demokratiškų pažiūrų žmogų ir jis davė raštišką sutikimą. Tačiau Vokietijos valdžia ir vokiečių monarcho nepripažino, kaip nepripažino jo išrinkimo. Taigi, monarchija liko pakabinta ore iki 1918 metų lapkričio mėnesio.

Nepaisant visų kartais nepopuliarių Tarybos sprendimų, lietuviai toliau vyksta į savo išsvajotąją tėvynę. Tai ne tik svajonių išsipildymas, savirealizacijos galimybė, tai atgauta tėvynė, namų saugumas ir šiluma, susitikimas su artimaisiais ir geresnio gyvenimo galimybė. Visus juos vienija tautinis solidarumas ir patriotinis išdidumas.

Netrukus atvyks į pagalbą ir tūkstančiai Amerikos lietuvių, jų misijos, verslininkai, šalpa ir surinktos aukos. Žmonės pirs žemę Lietuvoje. Mintis, kad drauge su laisvėjančiais Lietuvos gyventojais visi išsibarstę lietuviai gali priklausyti tautinei valstybei, buvo revoliucinė. Vokietijai pralaimėjus karą, sudarius Lietuvos Vyriausybę, 1919 m. vasario 16 d., iškilmingai pažymimos pirmosios Vasario 16-osios dienos akto metinės Kaune ir kituose miestuose, visose Lietuvos bažnyčiose. Tai tampa tradicija, tai tampa tautos ir valstybės švente. O atsilaukiamasis Nepriklausomybės kovose Kaune, laikinojoje sostinėje, 1920 m. gegužės 15 d. susirenka Steigiamasis Seimas, kuris paskelbia: „Lietuvos Steigiamasis Seimas, reikšdamas Lietuvos žmonių valią, proklamuoja esant atstatytą nepriklausomą Lietuvos valstybę, kaip demokratinę respubliką, etnologinėm sienom ir laisvą nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitom valstybėm.“

Karą laimėjusi ir pokario tvarką Europoje nustačiusi Santarvė (Antantė) Lietuvos nepriklausomybę pripažino tik 1922 m. gruodžio 20 d., buvo sunkus metas, Lietuva vos išsilaikė, todėl gerbiame ir

didžiuojamės ne tik savo lyderiais, bet ir visais to meto Lietuvos žmonėmis, kurie nepaprastai sudėtingomis sąlygomis, sutelkę emigracijos ir karo išblaškytą tautą, suvieniję vienam bendram tikslui, atkūrė Lietuvą, kaip suverenią, lietuviškai kalbančią valstybę ir Nepriklausomybės stebuklas įvyko. Ačiū.

Istoriko, humanitarinių mokslų daktaro, ambasadoriaus Vytauto Žalio pranešimas „Lietuvos valstybės atkūrimo tarptautiniai aspektai“ iškilmingame minėjime, skirtame Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui

Didžiai gerbiamas Respublikos Prezidente, Seimo Pirmininke, Ministrė Pirmininke, Kovo 11-osios Akto signatarai, Seimo, Vyriausybės nariai, ponios ir ponai. Profesorius A. Eidintas aptarė Lietuvos valstybės atkūrimo viziją, kelius tai vizijai įgyvendinti, aš gi daugiau kalbėsiu apie Lietuvos valstybės atsikūrimo tarptautinį kontekstą, apie tuos kelius, kuriais lietuvių politikai bandė grąžinti Lietuvą į Europos žemėlapi, apie veiksnius, kurie vienaip ar kitaip turėjo įtakos Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimui.

Pradžiai keletas momentų, apibūdinančių Lietuvos situaciją Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje, leidžiančių mums palyginti ją su kitų Rytų ir Vidurio Europos tautų, siekusių valstybės atstatymo arba jos sukūrimo, padėtimi.

Pirma. Vykstant Pirmajam pasauliniam karui Antantės valstybės buvo pasiekusios principinį susitarimą dėl Lenkijos valstybės atkūrimo; toks tikslas minimas ir Jungtinių

Valstijų prezidento V. Vilsono (Woodrow Wilson) „14-os punktų taikos programoje“. Prancūzija, Britanija ir Jungtinės Valstijos pripažino Paryžiuje veikiančią Lenkijos laikinąją vyriausybę. Net Rusija mėgino palenkti Lenkiją į savo pusę, siūlydama jai autonomiją, o Vokietija ir Austrija dar 1916 metais paskelbė Lenkiją „nepriklausoma valstybe“. Kiek nepriklausomybės vokiečiai ar austrai realiai buvo pasiruošę suteikti Lenkijai, ne tiek svarbu. Svarbu yra tai, kad Lenkijos klausimas jau tuo metu buvo įsitvirtinęs Europos politikos dienotvarkėje.

Antra. Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo klausimas į tarptautinę areną išėjo tik 1917 metų pabaigoje, ir tik siaurame bei labai specifiniame Rusijos ir Vokietijos santykių (tiksliau, jų derybų Lietuvos Brastoje) kontekste. Į didžiųjų Vakarų Europos valstybių politinę dienotvarkę net ir po Vokietijos kapituliacijos (1918 m. lapkritis) Lietuvos valstybės atkūrimo klausimas nebuvo įtrauktas. Iškalbingas momentas – kai įtakinga ir labai aktyvi JAV lietuvių bendruomenė pabandė priminti prezidentui V. Vilsonui jo paties deklaruotą laisvo tautų apsisprendimo principą, paaiškėjo, kad JAV prezidentas, sužavėjęs pasaulį kalbomis apie „taikos ir teisingumo erą“, šį principą buvo linkęs taikyti tik Lenkijai ir dar Suomijai. Lenkai neabejotinai buvo nusipelnę pagarbos Antantės akyse, tačiau Lenkijos kaimynų akyse, atsikuriančios Lenkijos ambicijos kėlė nerimą. Pavyzdžiui, Lietuvoje tuo metu Lenkija traktuota kaip veiksnys, keliantis kone didžiausią grėsmę lietuvių tautos pastangoms atkurti valstybę.

Trečia. Tuo metu, kai Lenkijos politikai žaidė didžiojoje Europos šachmatų lentoje, Lietuvos Taryba, kaip vaizdžiai pasisakė profesorius A. Eidintas, buvo „uždaryta kelių Vilniaus gatvių trikampyje“. Iki pat 1918 m. pabaigos vokiečiai Tarybą traktavo tik kaip „patariamąjį“ okupacinės valdžios organą, neturėjusį realios valdžios krašte. Pasinaudojant tokia padėtimi, jėgos, priešiškos lietuvių politinėms aspiracijoms, netruko prilipinti Lietuvos Tarybai „Vokietijos kūdikio“ etiketę, kuri labai kenkė Lietuvos įvaizdžiui Antantės šalyse. Beje, atsikratyti tokios etiketės buvo labai nelengva, nors antroje 1918 m. antroje pusėje ta kryptimi ir buvo dedamos labai energingos pastangos.

Pagaliau trečia. Nepalankus lietuvių politinėms aspiracijoms buvo ir „Nedalomos Rusijos“ veiksnys: Pirmajame pasauliniame kare Rusija šiaip ar taip buvo Antantės sąjungininkė. Po bolševikinio perversmo Rusijoje kilusį chaosą Antantės valstybės kurį laiką buvo linkusios laikyti tik laikinu reiškiniu. Ir nors Antantės valstybių pozicija Rusijos atžvilgiu toli gražu nebuvo ta pati, nė viena iš šitų valstybių nepageidavo per anksti susidaryti sau problemų tam atvejui, jei prieš bolševikus kovojusios jėgos Rusijoje būtų įveikusios savo priešininkus.

Rusijos veiksnys, žinoma, buvo svarbus ir atsikuriančiai Lenkijos valstybei, tačiau jis nebuvo Lenkijai lemiamas. Kitaip sakant, jis buvo pajėgus paveikti, bet sustabdyti Lenkijos valstybės atkūrimo proceso jis negalėjo. Lietuvos atveju viskas buvo kur kas sudėtingiau.

Trumpai tariant, Lietuvos padėties Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje negalima lyginti su kitų Vidurio Europos tautų, siekusių atkurti valstybingumą, pvz., Antantės numylėtinės Čekoslovakijos arba savo didybės valandos laukiančios Lenkijos padėtimi. Jei visgi lygintume Lietuvos padėtį, verčiau lyginti

su savo valstybingumą tuo metu tik kūrasiomis Latvija ir Estija. Tačiau ir čia neapsieita be siurprizų: netrukus paaiškėjo, kad valstybingumo tradicijos, kuriomis taip didžiavosi lietuvių politikai, nesuteikė Lietuvai jokio pranašumo jos šiaurinių kaimynų atžvilgiu. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės palikimas naujomis aplinkybėmis ne lengvino, o net komplikavo valstybės atkūrimo darbą.

Keletas pastabų apie lietuvių politinę taktiką pradinio Lietuvos valstybės atstatymo laikotarpiu.

Profesorius A. Eidintas jau minėjo gruodžio 11 d. nutarimą. Čia tik norėčiau atkreipti dėmesį į keletą momentų. Gruodžio 11 d. nutarimą pasirašė visi Tarybos nariai. Dar rašalui ant šio nutarimo teksto nenuidžiūvus, Taryba skilo. Tarybos prezidiumas (tai A. Smetona, H. Šaulys ir J. Šernas) ir toliau buvo pasirengę eiti valstybės atstatymo keliu, nužymėtu gruodžio 11 d. akte. Kita nemaža Tarybos dalis ėmė kalbėti apie klaidą ir net išdavystę. Būta net ir labai radikalių pareiškimų. Vieno iš trijų brolių – Antano Vileišio žmona Emilija siūlė gruodžio 11 d. nutarimą pasirašiusius sušaudyti. Kitaip sakant, ji siūlė sušaudyti savo vyro brolių Joną Vileišį... Suprantama, tai buvo tik emocijų proveržis, tačiau tai ir tuometinių nuotaikų atspindys, kaip dalies visuomenės buvo žiūrima į gruodžio 11 d. aktą. Tada kyla klausimas: ar Tarybos nariai, dėdami savo parašus po gruodžio 11 d. nutarimu, nesuprato ką daro? Ir ne mažiau svarbus klausimas: kokiais motyvais vadovaudamasis Antanas Smetona gynė šį nutarimą?

Vėl verta prisiminti: karo pabaigoje Lietuvos valstybės atkūrimo klausimo nėra viena valstybė, išskyrus Vokietiją, kelti neketino. Dėl Vokietijos planų Lietuvos atžvilgiu jokių iliuzijų neturėta, priešingai – retas kuris Lietuvos politikas, taip pat ir Antanas Smetona, nesuprato, kad norint kabinti medų iš vieno indo su Vokietija, reikia turėti labai ilgą šaukštą. Pagaliau ir patys vokiečiai gana atvirai dėstė savo požiūrį į Lietuvą. Pavyzdžiui, vasario 16 d. dienos išvakarėse į Berlyną atvykusiems prelatui Konstantinui Olšauskui ir Žemaičių vyskupui Pranciškui Karevičiui generolas Erichas Ludendorffas (Erichas Ludendorffas) lakoniškai paaiškino: „Pirma, Vokietija privalo turėti saugias sienas ir patikimus kaimynus. Antra, Lietuvos nepriklausomybė galima tik tuo atveju, jei šis darinys bus būtina susijęs su Vokietija ir Vokietijos apsauga.“

Generolas E. Ludendorffas buvo įsitikinęs, kad tokia padėtis turėjo atitikti ir lietuvių interesus, antraip, jo nuomone, lietuvių laukia nepavydėtina perspektyva: „Pati savaime negyvybinga Lietuva būtų negrįžtamai sulenkinta.“

Nežiūrint tokių atviravimų, buvo akivaizdu – Nepriklausomybę pasiekti bus galima tik vienokiu ar kitokiu susitarimu su Vokietija, neretai einant ir pavojingų kompromisų keliu. Lietuvių politikams beliko šarvuotis kantrybe, pasikliauti savo instinktais, laukti palankios jų politiniams siekiams įgyvendinti konjunktūros, ir, atėjus tinkamam laikui, rizikuoti.

Beje, net jei Taryba 1917 m. pabaigoje ar 1918 metais kažkokiu stebuklingu būdu būtų atkūrusi valstybę, ji neturėjo jokių galimybių apginti etnografinės Lietuvos teritorijos, etnografinės Lietuvos, nekaltant apie platesnę teritoriją. O pretendentų į tą teritoriją būta pakankamai.

Taigi, gruodžio 11 d. nutarimas turėjo savo logiką – neturint nei resursų, nei karinės jėgos, iki bus išlieti ir sutvirtinti valstybės pamatai, Lietuvos interesų gynimui gana plačioje teritorijoje, kurioje planuota atkurti valstybę, tikėtasi pasinaudoti Vokietijos resursais ir apsauga. Be Vokietijos daugiau pretendentų tokiam vaidmeniui paprasčiausiai neturėta.

Taip galvojo ne tik Antanas Smetona ir jo šalininkai. Pozityvą, nors ir su tam tikrais rezervais, tokiam scenarijui matė ir tie lietuvių politikai, kurie tuo metu Nepriklausomybės akciją varė už Lietuvos, okupuotos Lietuvos ribų, pvz., dr. Jonas Šliūpas. Jis laikėsi nuomonės, kad „kokie nors mažiau ar daugiau artimi santykiai su Vokietija“ buvo labai reikalingi Lietuvai, norint, kaip jis sakė, „išsisukti iš bolševikų“. Nors J. Šliūpas dūrė pirštu į bolševikus, neabejotina, kad artimi santykiai su Vokietija galėjo padėti Lietuvai apskritai išsivaduoti iš Rusijos imperijos glėbio.

Atsiskyrimas nuo buvusio Sizareno – Rusijos, pats savaime turėjo milžinišką reikšmę tiek krašto viduje, tiek ir už jo ribų. Juozas Gabrys-Paršaitis tuo metu aktyviai veikė Šveicarijoje, informuodamas Antantės ir neutralias valstybes apie gruodžio 11 d. nutarimą, akcentavo būtent atsiskyrimo nuo Rusijos momentą.

Pagaliau apsaugą, kurią Vokietijos žadėjo Lietuvos valstybei, buvo galima traktuoti kaip įspėjimą ir kitiems potencialiems pretendentams į teritoriją, kurioje lietuviai planavo kurti savo valstybę.

Taigi gruodžio 11 d. nutarimas yra nepaprastai sudėtinų aplinkybių, kuriose vyko Lietuvos valstybės atkūrimo procesas, išdava. Kad ir labai rizikingas, visgi tai buvo pirmas realus žingsnis į Nepriklausomybę, liudijantis apie to meto Lietuvos politikų gebėjimą manevruoti, priimti rizikingus, nepopuliarius, bet būtinus sprendimus.

Tai buvo tik pirmas žingsnis, kitus žingsnius planuota priimti atsižvelgiant į tolimesnius Vokietijos veiksmus. Vokiečiams neskubant perduoti krašto valdymo svertą į Tarybos rankas, Taryba žengė dar vieną, šį kartą patį svarbiausią, žingsnį Nepriklausomybės link paskelbdamas Vasario 16-osios aktą. Profesorius A. Eidintas jau aptarė šį Aktą. Aš atkreipsiu Jūsų dėmesį tik į keletą niuansų. Kone esminis klausimas (bent jau istorikams) tebelieka: ar po Vasario 16-osios Akto paskelbimo gruodžio 11 d. nutarimas nustojo galios? Šiuo klausimu Tarybos nariai reiškė įvairias, dažnai viena kitą paneigiančias nuomones. Tačiau kai kurie Tarybos dokumentai, ne atskirų jos narių nuomonės, o Tarybos dokumentai, buvo labai iškalbingi. Antai 1918 m. vasario 28 d., praėjus beveik dviem savaitėms po vasario 16 d., Tarybos prezidiumas Vokietijai išsiuntė raštą, kuriame teigiama: „Vasario 16 d. nutarimas neprieštarauja gruodžio 11 d. nutarimui. Šis nutarimas kaip būsimų santykių su Vokietija pamatas nėra jokių kitu nutarimu panaikintas ir tebėra kaip buvęs.“ Kitaip sakant, paskelbusi Vasario 16 d. Aktą Taryba nepriklausomybės pripažinimo ir toliau reikalavo gruodžio 11 d. nutarimo pagrindu. Toks vilypumas tikriausia buvo neišvengiamas, kadangi Vokietija nepripažino Vasario 16 d. Akto ir santykiuose su Lietuva toliau vadovavosi gruodžio 11 d. nutarimu. Kaip žinia, Vokietija pirmoji pripažino Lietuvos valstybę *de jure*, tai atsitiko 1918 m. kovo 23 d., tačiau šis pripažinimas Lietuvai buvo duotas ne vasario 16 d., o gruodžio 11 d. nutarimo pagrindu. Šis pripažinimas Vokietijos niekada nebuvo keistas ir niekada nebuvo atšauktas. Taigi ir šiandien vienareikšmiškai atsakyti į šį klausimą yra nelengva. Neseniai buvo kilusi labai įdomi diskusija šiuo klausimu, ir ką mes pamatėme iš šios diskusijos: kad nuomonės 2018 metais, kaip ir

1918 metais, išsiskyrė. Tikėkimės, ši diskusija turės tęsinį ir į ją įsitrauks daugiau istorikų ir ne tik iš Lietuvos. Kita vertus, tai yra svarbiausia. Atsakymą į šį klausimą davė laikas. Kaip minėjo profesorius, jau 1919 m. vasario 16 d. visa Lietuva iškilmingai minėjo pirmąsias Akto pasirašymo metines, jas minime ir šiandien, praėjus šimtui metų nuo pasirašymo dienos.

Keletą žodžių norėčiau tarti ir apie „monarchijos projektą“, turiu galvoje tikrai nestandartinį Valstybės Tarybos sprendimą pasodinti į Lietuvos sostą Vilhelmą fon Urachą (Wilhelm von Urach), paskelbiant jį Lietuvos karaliumi Mindaugu II. Tiksliau sakant, aš norėčiau pakalbėti apie motyvus, kurie vertė priimti tokį sprendimą.

Neabejotina, kad vienas didžiausių norų Lietuvos Tarybos tuo metu buvo sustabdyti krašto plėšimą. Antrą motyvą minėjo profesorius sakydamas, kad tokiu būdu buvo siekiama paspartinti Lietuvos tarptautinio pripažinimo procesą. Bet aš manau, kad nemažesnį vaidmenį čia suvaidino ir noras turėti tam tikrą jo asmenyje formalią apsaugą atkuriamos valstybės teritorijai nuo galimų pasikėsinimų iš didesnių kaimynų pusės. Taigi šitą interpretaciją klausimą tarp vasario 16 d. ir gruodžio 11 d. galutinai užbaigė Steigiamojo Seimo 1920 m. gegužės 15 d. rezoliucija dėl Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Taip baigėsi pradinis valstybės atkūrimo etapas, nors iki jos tarptautinio pripažinimo dar buvo ilgas kelias.

Lietuvos padėtis ėmė keistis 1918 m. spalio mėnesį, kuomet Vokietija ruošėsi paliauboms su Antantės valstybėmis. Atsidūrusi ant kapituliacijos slenksčio Vokietija ėmė keisti politiką, poziciją ir Tarybos atžvilgiu. Lietuvos Tarybos nariams atsirado galimybė išvykti ir į neutralias valstybes pristatyti savo poziciją, savo matymą, pradėti rūpintis Lietuvos pripažinimu jau pokalbiuose ne tik su Vokietija. Vienas pirmųjų tokių vizitų – tai profesoriaus A. Voldemaro vizitas į Šveicariją. Ten nuvykęs profesorius susitiko su didžiausiu Vakarų valstybių diplomatais. Kas labai svarbu, jis turėjo pirmą gerą progą paaiškinti jiems tą padėtį, kurioje buvo atsidūrusi Lietuva, paaiškinti jiems Lietuvos santykių su Vokietija pobūdį, nes iki to laiko, žinoma, tie mūsų santykiai Vakaruose kėlė labai daug įtarimų.

Ir pagaliau 1918 m. lapkričio pradžioje išmūšė labai laukta diena, maždaug per savaitę Lietuva turėjo ir Ministrą Pirmininką, ir Vyriausybės sudėtį, ir įkurtas ministerijas, taip pat ir Užsienio reikalų ministeriją. Pirmuoju Lietuvos Ministru Pirmininku ir užsienio reikalų ministru tapo profesorius A. Voldemaras, manau, dar ir dėl tos priežasties, kad jis ne tik buvo nepaprastai gabus žmogus, bet jis turėjo dar vieną pranašumą, palyginti jį su kitais Tarybos nariais: palyginti vėlai įsijungęs į lietuvių politinę veiklą A. Voldemaras nebuvo niekaip siejamas su gruodžio 11 d. nutarimu.

1920 m. liepos 12 d. Lietuva jau prie turimo Vokietijos pripažinimo pridėjo dar ir Sovietų Rusijos *de jure* pripažinimą. Tiesa, pastarojo vertė buvo abejotina, ypač turint galvoje tuo metu vykusį bolševikų kartą su Lenkija. Neabejotina, jei ne stebuklas prie Vislos, Raudonoji armija būtų užėmusi Lietuvos teritoriją ir jokie sovietų lyderių parašai po taikos sutartimis su Lietuva Lietuvos nebūtų apsaugoję. Ne paslaptis, liepos viduryje pasirašė sutartį su Lietuva rugpjūčio mėnesį bolševikai jau organizavo karinį perversmą Lietuvoje. Tuo metu Vakarų valstybės dar neskubėjo suteikti Lietuvai *de jure* pripažinimo ir visų pirma dėl labai nestabilios Lietuvos padėties.

Gerbiamieji, lemtingi Lietuvai galėjo būti ne tik 1918, 1919, 1920 metai. Mano supratimu, lemtingi Lietuvai galėjo tapti 1921 metai. Tais metais Lietuva sprendė ne Vilniaus, net ne santykių su Lenkija, ne teritorinio ginčo klausimą. 1921 metais sprendėsi Lietuvos valstybės likimas. Lietuvos politikai ir diplomatai garbingai išlaikė egzaminą. Tvirta jų valia ir užsispyrimas, ryžtas ginti savo valstybę turėjo įtakos ir didžiųjų valstybių pozicijai. 1921 metų pabaigoje Belgijos užsienio reikalų ministro P. Hymanso tarpininkavimo misijai tarp Lietuvos ir Lenkijos patyrus visišką nesėkmę 1922 metų balandį Sovietų Rusijai pasirašius Rapalo sutartį su Vokietija, kuomet aišku, kad Rusijos restauracijos klausimas nusikelia į neapibrėžtą ateitį, tik tuomet didžiosios Vakarų valstybės ryžosi pripažinti Lietuvą *de jure*. Du baigiamieji Lietuvos valstybės įsitvirtinimo tarptautinėje arenoje akordai – 1923 m. sausio mėnesio Lietuvos savanorių žygis į Klaipėdą ir Klaipėdos krašto prijungimas prie Lietuvos ir neišvengiamai 1923 m. kovo 15 d. ambasadorių konferencijos sprendimas dėl Lenkijos rytinės sienos nustatymo – buvo nepaprastai sudėtingoje užkulisinėje diplomatinėje kovoje pasiektas kompromiso rezultatas. Tačiau, kaip žinia, diplomatija yra galimybių menas.

Su artėjančiom šventėm – su Vasario 16-ąja!

Seime priimta ir pasirašyta Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio deklaracija

Vasario 15 d., ketvirtadienį, Lietuvos Respublikos Seimo Kovo 11-osios Akto salėje įvykusio iškilmingo minėjimo, skirto Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui, dalyviai pasirašė Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio deklaraciją.

Deklaracija skelbiama [Seimo interneto svetainėje](#) ir Lietuvos Respublikos Seimo „[Facebook](#)“ [paskyroje](#).